

Айдачич Д. (Київ, Україна)

**Лектори из Југославије (1973 – 1993) и Србије (2003 – 2011)
на катедри славистике Кијевског националног универзитета Т.Шевченка**

Автор розглядає діяльність лекторів з СФР Югославії 1973–1993 рр. и Республіки Сербії 2003–2011 гг.

Ключові слова: *филологія, сербська мова, хорватська мова, лектори, Києвський національний університет Тараса Шевченка*

Автор рассматривает деятельность лекторов из СФР Югославии в период 1973–1993 гг. и Республики Сербии в период 2003–2011 гг.

Ключевые слова: *филология, сербский язык, хорватский язык, лекторы, Киевский национальный университет Т. Шевченко, Югославия, Сербия.*

Author analyse activity of the lecturers from SFR Yugoslavia in the period 1973–1993 and lecturer from Serbia in the period 2003–2011.

Key words: *philology, serbian language, croatian language, lecturers, Kiev National University Taras Shevchenko, Yugoslavia, Serbia*

Са појачавањем политичких контаката између СССР и СФРЈ током шездесетих година 20. века, створени су предуслови и за успостављање сарадње између академских установа две земље. Тако је најпре започета сарадња Харковског и Сарајевског универзитета 1969. године која је са повременим прекидима трајала до 1991. [1, 138-147]. Филологија у сарадњи ова два универзитета није имала значајно место, јер упркос чињеници да је украјинска славистика рођена у 19. веку у Харкову, на Харковском универзитету ни до данас нема славистике.

Током припрема за отварања студијске групе за српскохрватски језик почетком седамдесетих година 20. века на катедри за словенску филологију Филолошког факултета Кијевског државног универзитета Тарас Шевченко, било је предвиђено да на основу међудржавних договора буде упућиван из Социјалистичке Федеративне Републике Југославије лектор који би радио са студентима новоотворене филолошке групе за српскохрватски језик. Како у то време на украјинским универзитетима није било филолошки образованих сербокроатиста, нити предавача-филолога којима је српскохрватски био матерњи језик, рад лектора је био потребан у усавршавању говорних вештина.

У СФР Југославији лектори су одређивани у конкурсно-изборној процедури коју је вршио Завод за међународну научну и техничку сарадњу. Била је то савезна установа која је у сарадњи са републичким

подружницяма сакупљала кандидатуре, правила избор кандидата и организовала слање лектора на катедре у иностранству. Кијевски државни универзитет био је прва високошколска установа која је успоставила сталну сарадњу са филолозима из академских средина Југославије. Током двадесет година на кијевском универзитету је из социјалистичке Југославије било послато осам лектора. Из перспективе распада Југославије који се одиграо у грађанском рату 1992–1995, може бити интересантно и одакле су долазили лектори из бивше Југославије: Тодор Дутина и Милан Радуловић били су Срби из Босне, Станко Кораћ Србин из Хрватске, Силва Поповић, Љубица Наранчић Српкиње из Србије, Миленко Поповић – Хрват, Сафет Кадић – Босанац. Када је реч о Ненаду Шућуру, тешко је наћи поуздане трагове, али је по свој прилици он такође Србин.

У тексту су представљене информације о лекторима, њиховој делатности пре и након њиховог лекторског боравка у Кијеву. Из поређења профила лектора који су долазили у Кијев током двадесетогодишњег периода произлази да су у првој деценији били више заступљени књижевници и књижевни историчари, а у другој више лингвисти. Стиче се такође утисак да су током седамдесетих година на Кијевски државни универзитет слати већ формирани стручњаци, понеки са већ значајним опусом, док су у другој деценији то били људи који су тек по повратку из Украјине оставили трага у својој струци.

Лесја Стеблина Рудјакова је у раду «Сербистика в Кијвському університеті імені Тараса Шевченка» [5, 207] прва навела имена лектора из Југославије који су предавали на Кијевском државном универзитету у периоду од 1973 до 1993. године. За неке од ту наведених лектора, било је немогуће пронаћи информације у како у разговорима са колегама, тако и на интернету. Овај рад тако наводи на даља истраживања и могућа допуњавања, како чињеницама које ми нису биле доступне, тако и личним сећањима некадашњих студената и колега који су сарађивали са лекторима из СФР Југославије.

1973-1975 Тодор Дутина (1948 – 2007 Требиње) је у Кијев дошао као 25-огодишњак, као песник са већ објављеном збирком «Ореол Динарида» (1971). Током боравка у Кијеву у часопису «ВсеСвіт» је објавио у преводу на украјинском језику текст о књизи Светозара Кољевића «Наш народни епос» (1975, № 11). Упознавши поезију украјинских песника, објавио је неколико песничких превода у титоградском часопису «Стварање» (1975, бр. 10), и сарајевском часопису «Одјек» (1975).

По повратку у Југославију, Тодор Дутина је писао књижевне критике, студије и поезију и преводио са руског. Његов превод Толстојевог романа «Ана Карењина» објавила је сарајевска «Свјетлост» (1986-1989). Писао је

о прози за децу Бранка Ћопића, критике о савременим песницима, књижевноисторијске радове о историјским романима. Годор Дутина је код професора Радована Вучковића одбранио докторску дисертацију о приповедачким поступцима у роману историјске садржине. Дутина није занемаривао ни своју поезију – објавио је збирке «Земља и људи» (1976), «Брисани простор» (1979), «Између пса и вука: песме» (1986). У распаду Југославије најпре је био присталица Анте Марковића, а потом члан Српске Демократске Странке, најутицајније странке Срба у Босни, дипломатски представник Републике Српске у Русији и директор информационе агенције СРНА (1992-1994). Умро је у 59. години у Требињу, након краће и тешке болести 2007. године.

1976-1977 Станко Кораћ (1929 Чемерница, Кордун – 1994 Београд) је у Кијев дошао као већ формирано филолог и тумач књижевности. Станко Кораћ је одбранио докторску дисертацију «Hrvatski roman u doba moderne. Dvadeset godina hrvatskog romana 1895-1914» (1961, објављена 1963). Објавио је књиге «Andrićevi romani ili Svijet bez boga» (1970, 1987), «Свијет, људи и реализам Владана Деснице» (1972), «Hrvatski roman između dva rata: 1914-1941» (1972, 1974). У Украјини нису објављивани преводи његових текстова, али су се по изласку његове капиталне студије о српском међуратном роману појавила два приказа Надије Непорожње (Проблеми слов'язнавства, 1986, вип. 33) и Павела Рудјакова (Радянське літературознавство, 1986, № 5). Кораћево интересовање и познавање Андрићеве прозе сигурно је оставило трага на проучавања овог писца у кругу кијевских србиста.

Кораћ је тежиште својих интересовања померио ка књижевној баштини српских писаца из Хрватске. Доцније је објавио је књиге «Ратња і пада: есеји» (1982), «Књижевно дјело Симе Матавуља» (1982), «Српски роман између два рата: 1918–1941» (1982, 1984), «Преглед књижевног рада Срба у Хрватској» (1987), «Природно стање у свијести у Типиковом дјелу» (1987), «Modeli priroviјedanja» (1991). Био је уредник издавачког предузећа «Просвјета» из Загреба. У драматичном распаду Југославије преселио се у Београд где је и починуо.

1977-1978 Силва Поповић. Осим личних сећања на Силву Поповић, било је, за сада, немогуће пронаћи неке информације о њеној делатности пре и након боравка у Кијеву.

1979-1981 Милан Радуловић, (1948 Мало поље, крај Хан Пијеска). Завршио је студије на Филозофском факултету у Сарајеву, а докторат «Уметничка форма и историјски контекст романа Добрице Ћосића» је одбранио у Београду (1977). До доласка у Кијев, Радуловић је објавио

књигу «Видови српске књижевне критике» (1978).

Милан Радуловић је био министар вера Републике Србије 2004-2007. године. Као историчар и тумач књижевности из Института за књижевност и уметност у Београду, аутор је објавио низ књига о српској прози. «Критичка свест у српској књижевности : ангажована естетска критика» (1984), «Токovi književne svesti» (1985), «Istorijska svest i estetske utopije: kritički eseji o savremenim piscima» (1985), «Модернизам и српска идеалистичка философија» (1989), «Обнова традиције: критички есеји о савременим писцима» (књ. 2, 1994), «Класици српског модернизма» (1995), «Роман Добрице Ћосића: између идеологије и антиутопије» (1998, 2007), «Модернитет и традиција: (по)етика српског романа друге половине 20. века» (2002), «Раскршћа српског модернизма: идеолошки и културни контекст српске књижевности 20. века» (2007), «Видови српске књижевне критике: о природи и смислу књижевности» (књ. 2, 2008), «Књижевност и теологија: прилог заснивању теолошке књижевне теорије» (2008), «Књижевност и философија: филозофски списи Борислава Пекића» (2010). Уредио је више зборника у издању Института за књижевност. Милан Радуловић је највише писао о модернизму и прози друге половине 20. века, посебно о Добрици Ћосићу, чија је нека дела и приређивао у поновљеним издањима.

Вероника Јармак у свом тексту «Слово про Вчителя» узгред помиње предавања о старој српској књижевности и Св. Сави Милана Радуловића [6, 197]. У «Украјинском српском зборнику Украс» красу објављена су сећања Милана Радуловића на Кијев, са топлим описима атмосфере на катедри, колега и студената са којима је тада радио [3].

Сафет Кадић 1982-1984. У малопре поменутом прилогу посвећеном Ирени Бондар, Вероника Јармак пише о Сафету Кадићу: «Од њега ми смо научили више разговорни језик, сленг, по његовим препорукама прочитали смо велики број дела савремене књижевности» [6, 197]. У разговору, Вероника Јармак ми је рекла да су на првом часу код Сафета Кадића научили оријентализма прожету песму «Емина» Алексе Шантића. Олена Дзјуба-Погребњак се присећа и да је Кадић са студентима конзерваторијума из Босне организовао књижевно уметничке вечери са музиком.

Након распада Југославије, Кадић је као лингвиста учествовао у стварању речника босанског језика. Његове садашње муслиманско унитаристичке погледе одражава залагање да се бивши српскохрватски језик, сада српски, хрватски, црногорски, босански назове називом – «босански језик».

1985-1987. Ненад Шућур је лектор чију судбину није могуће пратити у доступним изворима. Није могуће ни проверити да ли је бивши лектор из

Кијева или његов имењак и презимењак упућује вернике у особености православног слављења Божића.

1988-1989. Миленко Поповић, хрватски слависта, лингвиста. Миленко Поповић је једини од југословенских лектора који је након боравка у Кијеву трајно остао везан за Украјину. Он је велики број радова објавио заједно са супругом Раисом Тростинском у угледним хрватским часописима «*Filologija*», «*Strani jezici*», славистичким зборницима у Југославији и Украјини. Миленко Поповић је оснивач украјинистике и девет година њен шеф на Одсеку за словенске језике и књижевност. Као лингвиста је водио пројекат на Филозофском факултету у Загребу «Проучавање источнословенских језика». Сада је редовни професор у пензији. У радовима Миленка Поповића преовлађују поређења украјинског и хрватског језика са морфолошког и фонолошког становишта. Професор Поповић је писао и о проблемима правописа и историјско филолошким темама.

1990-1993. Љубица Наранчић је у Кијев дошла као песникиња са стиховима објављиваним у часописима и неколико дијалектолошких студија о говору Дољана у Лици (1975). Љубица Наранчић је радила у издавачком предузећу «Просвета» на појединим књигама «Сабраних дела Вука Караџића». По повратку у Србију. Недавно је објавила збирку поезије «Спољни свјет унутарњег свјета» (2009).

После поделе српскохрватског језика на две студијске групе на кијевском универзитету – на србистику и кроатистику, започете су од 1994 одвојене студије српске и хрватске филологије [5, 215]. Хрватска је, уз активно деловање своје амбасаде, прва послала свог лектора. Била је то Вања Швачко. После ње у Кијеву су били Нино Жодан, Игор Живковић, Нинослав Радаковић, Мирјана Брачко, Ана Мандић и Тања Диклић.

На основу Договора о сарадњи у области просвете, културе и спорта између Владе Украјине и Савезне владе Савезне Републике Југославије (Србија и Црна Гора) потписаног 12.02.2002, и договора о сарадњи Кијевског националног универзитета и Универзитета у Београду, као лектор из Србије је 2003. дошао Дејан Ајдачић. На катедри славистике Филолошког факултета у Београду као лектори са Кијевског националног универзитета предавале су Лесја Петровска (2003-2005) и Јулија Билоног (2005-2011). Како је Универзитет у Београду потписао уговор о сарадњи и са Лавовским националним универзитетом, у Београду је напоредо са Јулијом Билоног радила и Зорјана Хук.

Дејан Ајдачић је до доласка у Кијев 2003. године радио у Универзитетској библиотеци. До тада објавио је низ фолклористичких и књижевно-историјских прилога, књигу «Новак Килибарда. Научник и

књижевник» (2000), уредио је славистичке зборнике «Антиутопије у словенским књижевностима» (1999), «Еротско у фолклору Словена» (2000), «Чудо у словенским културама» (2000), покренуо годишњак «Кодови словенских култура» 1996. и постао управник библиотеке српске културе на интернету «Пројекат Растко» 1999 године.

У Институту филологије Кијевског националног универзитета Ајдачић је у звању доцента држао вежбе, предавао предмете из лингвистике, историје културе, историје књижевности, руководио семинарским и магистарским радовима, организовао је округли сто посвећен Драгославу Михаиловићу (24.04.2008), две студентске конференције младих србиста уз учешће кијевских и лавовских студената (10.05.2006; 16.12.2009), учествовао у организацији посета културних и јавних делатника из Србије Институту филологије, објавио са Јулијом Билоног «Короткий українсько-сербський словник сполучуваності слів. Навчальний словник» (2005).

Један је од аутора библиографије «Сербські фольклор і література в українських перекладах і дослідженнях. 1837-2004» у издању Националне библиотеке Вернадског (2005). Оснивач је и управник «Пројекта Растко Украјина» (од 2003), оснивач и уредник годишњака «Українсько-сербський збірник Украс» (1/2006 – 5/2010), приређивач антологије «Новітня сербська п'еса» (2006). Иницирао је или суделовао у договорима о објављивању и превођења дела Драгослава Михаиловића, Горана Петровића, Звонка Карановића, Давида Албахарија, Виде Огњеновић, Милете Продановића, Душана Ковачевића, Љубомира Симовића, Биљане Србљановић, Небојше Ромчевића, Новака Килибарде и др. у издању Факта, ВсеСвита, Украса, Центра Курбаса, Темпоре. Учествовао је у бројним презентацијама у Кијеву, Лавову и Харкову, помогао је у успостављању сарадње Харковског националног универзитета са Универзитетом у Београду. Објавио је књиге на српском језику «Прилози проучавању фолклора балканских Словена» (2004), «Славистичка истраживања» (2007), «Футурославија» (2009), шездесетак текстова на украјинском језику и две књиге «Футурославія. Літературознавчі огляди про футурофантастику», «Славистичні дослідження: фольклористичні, літературознавчі, мовознавчі» (2010), као и неколико превода са украјинског језика (Љ. Пономаренко, Ј. Андрухович, В. Јешкилев, Л. Брјуховецка и др.).

ЛИТЕРАТУРА:

1. *Болотний І., Пастухова К.* Співпраця між Харківським і Сараєвським університетами (1969–1991 рр.) // Українсько сербський збірник Украс. – 2009, вип. 4. – с.138-147; 2. *Паламарчук О.Л., Чмир О.Р.* Слов'янська філологія в Київському

університеті: Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур, 36. наукових праць, спец. випуск. – Київ, 2009. – С. 63-70; 3. *Радулович М.* Українська інтелектуальна еліта (Сербська група на філологічному факультеті у Києві 1979–1981 рр.) // Українсько сербський збірник Украс. – 2009, вип. 4. – с. 225-228; 4. Сербські фольклор і література в українських перекладах і дослідженнях. 1837 – 2004: Матеріали до бібліографії / НАН України. Нац.б-ка України ім. В.І. Вернадського; Редкол.: О.Онищенко (голова) та ін.; Уклад.: Д. Айдачич, Н. Дацькова, Т. Добко, Н. Моїсеєнко та ін. – Київ, 2005; 5. *Стеблина-Рудякова Л.* Сербістика в Київському університеті імені Тараса Шевченка // Українсько сербський збірник Украс. – 2009, вип. 4. – с. 203-224; 6. *Ярмак В.* Слово про Вчителя // Українсько сербський збірник Украс. – 2009, вип. 4. – с. 185-202.

Албул О.А., Лобур Н.В. (Львів, Україна)

Славістика у Львівському національному університеті імені Івана Франка (історія, сучасний стан та перспективи розвитку)

У статті висвітлені ключові віхи історії і сучасних тенденцій розвитку славістики у Львівському державному університеті імені Івана Франка.

Ключові слова: славістика, історія, перспективи розвитку.

В статье освещены ключевые вехи истории и современных тенденций развития славистики во Львовском государственном университете имени Ивана Франко.

Ключевые слова: славистика, история, перспективы развития.

The article touches upon the history, current situation and perspectives of Slavonic studies at Lviv Ivan Franko National university.

Key words: Slavonic studies, historic development, research perspectives.

Хоча історія слов'янської філології Львівського національного університету імені Івана Франка неодноразово була об'єктом дослідження, на сьогодні залишається неостаточно з'ясованою дата її заснування. Звідки почати відлік: чи з відкриття кафедри польської мови і літератури (1850 рік керував проф. Шляхтовський) чи кафедри української (за тодішньою термінологією руської) мови і літератури, якою керував Я. Головацький [2]. Принагідно зауважимо, що в цей період територія західної України була у складі Австрійської імперії і у Львівському університеті навчання проводилось латинською, німецькою та польською мовами. Інша точка зору викладена в цілій низці публікацій, присвячених історії кафедри слов'янської філології, датую